

Tomasz Koziello*

EWOLUCJA POLITYCZNEJ RELEWANCJI LIGI POLSKICH RODZIN (2001–2010)

Wprowadzenie

Liga Polskich Rodzin powstała w maju 2001 r., kontynuując działalność Stronnictwa Narodowego i Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego, ugrupowań nawiązujących do ideologii międzywojennej Narodowej Demokracji. Na jej czele stanęli działacze wywodzący się z SN i SND: Marek Kotlinowski jako prezes Zarządu Głównego i Roman Giertych jako przewodniczący Kongresu, natomiast Zygmunt Wrzodak, przewodniczący Rady Politycznej, kierował „Solidarnością” w warszawskich zakładach mechanicznych „Ursus”. LPR odwoływała się do idei narodowo-demokratycznych: podporządkowaniu polityki Polski interesom polskiego narodu, utrzymaniu niepodległości i suwerenności państwa, rozwoju gospodarczego i społecznego kraju oraz solidaryzmu narodowego (Maj C., Maj E. 2007: 257–265). W *Programie solidaryzmu narodowego* napisano: „Postulujemy podporządkowanie polityki polskiej [...] celom polskim”, a w odezwie stwierdzono: „Będziemy się kierować dobrem naszej umiłowanej Ojczyzny” (*Program 15–22 VII 2001: 4; Polsce 19 VIII 2001: I*).

Artykuł jest analizą ewolucji relewancji LPR na polskiej scenie politycznej. Pod tym pojęciem należy rozumieć zdolność partii politycznej do wpływania w sposób trwały i powtarzalny na formułowanie i realizację polityki państwa jako podmiotu współrzędzącego i efektywnej opozycji (Antoszewski 1999: 212–213). Celem artykułu jest udowodnienie hipotezy, że LPR miała duży potencjał, aby stać się wpływową partią narodową w Polsce, jednak nie wykorzystwała go i z ugrupowania współrzędzącego stała się partią pozaparlamentarną o niksujących wpływach politycznych. Pomocne w tym były następujące pytania badawcze: 1) Co stanowiło bazę organizacyjną LPR? 2) Jaką pozycję zajmowała Liga na polskiej scenie politycznej? 3) Jaka była przyczyna sukcesów i ostatecznej klęski partii?

---

* Katedra Politologii, Uniwersytet Rzeszowski, al. mjr. W. Kopisty 2a, 35-959 Rzeszów, e-mail: koziello@poczta.onet.pl

Pierwszy okres działalności

Celem LPR było dążenie do zjednoczenia ugrupowań politycznych odwołujących się do wartości narodowych, konserwatywnych i katolickich, co miało być alternatywą dla rządzących Polską elit, uznanych za liberalne, laickie i kosmopolityczne. Taka koalicja miała zdobyć władzę w państwie i doprowadzić do rozliczenia przywódców Polski Ludowej i III Rzeczypospolitej, oskarżanych o wyprzedaż majątku publicznego i doprowadzenie do degradacji gospodarczej kraju (Maj C., Maj E. 2007: 258–260). Pierwsze miesiące istnienia Ligi przyniosły jej inicjatorom sukces: wokół niej zaczęły się jednoczyć różne partie wyznające wartości zbliżone do środowiska neoendeckiego, kierowane przez znane osoby z prawej strony sceny politycznej. Wśród nich znalazły się Porozumienie Polskie Jana Łopuszańskiego, Ruch Katolicko-Narodowy Antoniego Macierewicza, Przymierze dla Polski Gabriela Janowskiego i Ruch Odbudowy Polski Jana Olszewskiego (Wójcik 18 VII 2001: 3). Latem 2001 r. próbowano stworzyć klub poselski LPR w Sejmie III kadencji, jednak zbyt krótki czas do wyborów uniemożliwił zrealizowanie tego przedsięwzięcia.

Zamierzeniem LPR było zdobycie silnej pozycji w Sejmie i stanie się partią opozycyjną wobec polityków wywodzących się z ugrupowań postkomunistycznych i opozycji okresu Polski Ludowej, którzy zawarli w kwietniu 1989 r. porozumienie przy Okrągłym Stole (*Karta* 9 IX 2001: II). Zdobyciu mandatów poselskich poświęcono okres pozostały do wyborów parlamentarnych, które miały odbyć się we wrześniu 2001 r. W programach wyborczych koncentrowano się na kilku głównych zagadnieniach. Były nimi: obrona suwerenności politycznej i gospodarczej Polski, stworzenie sprawnego aparatu administracyjnego, rozwój gospodarczy, podniesienie poziomu życia społecznego oraz stworzenie prawa opartego na wartościach katolickich i narodowych (*Polsce* 19 VIII 2001: I; *Karta* 9 IX 2001: II).

W wyborach 23 IX 2001 r. Liga odniosła sukces – zgłosowało na nią 1 025 148 osób, co stanowiło 7,87% wszystkich ważnie oddanych głosów. Przekroczyła próg wyborczy i dostała się do Sejmu, wprowadzając 38 kandydatów, stając się pierwszą od 1930 r. partią narodową w polskim parlamencie. Najwięcej głosów na LPR padło w okręgach nr 23 (Rzeszów) – 67 123 i nr 19 (Warszawa I) – 52 331, procentowo w okręgach nr 23 – 15,78% i nr 15 (Tarnów) – 13,02%. Najmniej głosów padło w okręgach nr 40 (Koszalin) – 9161 oraz nr 32 (Sosnowiec) – 11 111, tam też były najniższe wyniki procentowe: 3,97% (nr 32) i 4,45% (40). Spośród 41 okręgów Liga w ośmiu nie zdobyła mandatu, zaś w jednym nie wystawiła listy. Najwięcej mandatów zdobyła w okręgach nr 23 – 3,

a także nr 6 (Lublin), 13 (Kraków), 19 i 24 (Białystok) – po 2 (Wybory 2001). Dobry wynik wyborczy był efektem konsolidacji większości sił narodowych i katolickich w ramach jednego ugrupowania, co ograniczyło możliwość rozpraszania głosów elektoratu.

LPR utworzyła w Sejmie szósty klub parlamentarny, liczący 36 posłów, gdyż dwaj kandydaci ROP nie związali się z Ligą. Przewodniczącym został Kotlinowski, a w prezydium znaleźli się Giertych, Janowski, Łopuszański, Macierewicz, Wrzodak i Anna Sobecka (Maj C., Maj E. 2007: 251). LPR została partią opozycyjną wobec rządu Leszka Millera, złożonego z koalicji Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Pracy i Polskie Stronnictwo Ludowe. Niewielka liczebność klubu skutkowała niewielkimi wpływami w organach Sejmu. Nie udało się uzyskać stanowiska wicemarszałka, zaś przy podziale stanowisk w komisjach LPR otrzymała stanowisko przewodniczącego tylko jednej z nich – Komisji Łączności z Polakami za Granicą, które objął Giertych i sprawował je do końca kadencji. Czworo posłów zostało natomiast wiceprzewodniczącymi komisji (Archiwum 2001–2005).

Klub LPR w trakcie IV kadencji zmieniał swoją liczebność, aby na koniec, we wrześniu 2005 r., liczyć 19 członków. Pod koniec 2002 r. odeszło 10 posłów RKN, PP i PdP, w kwietniu 2004 roku 8 posłów utworzyło koło poselskie Dom Ojczysty. Wśród przyczyn podawano m.in. niechęć do autorytarnego sprawowania władzy w klubie przez R. Giertycha i Kotlinowskiego oraz różnice programowe, m.in. w kwestii stosunku do wojny w Afganistanie lub wyborów do Parlamentu Europejskiego. Klub LPR wzmocniło 3 posłów PSL i po jednym wybranym z list Samoobrony oraz Prawa i Sprawiedliwości (Archiwum 2001–2005; B.I.W. 7–8 XII 2002: 3; M.D.Z. 10 XII 2002: 4; GAJ, P.Ś. 28 X 2003: 5; P.Ś. 15 IV 2004: 4).

Sukcesy polityczne

LPR liczyła na przełomie 2002 i 2003 r. około 12 000 członków (Zdort 8 V 2002: 9; Chruszcz 30 III 2003: 25) i starała się umocnić swoją pozycję w polskim systemie politycznym. Jej przywódcy zaczęli dążyć do zdobycia wpływów w poszczególnych regionach i rozpoczęli przygotowania do wyborów samorządowych. W programie wyborczym deklarowano przeprowadzenie reformy samorządowej polegającej na uczynieniu z władz regionalnych i lokalnych instytucji realizujących interesy mieszkańców. Zaprezentowano główne zadania, jakie musiały realizować władze samorządowe na poziomie gmin, powiatów i woje-

wództw, takie jak zagospodarowanie przestrzenne, inwestycje w infrastrukturę, gospodarkę, służbę zdrowia, opiekę społeczną i edukację, aktywizację rynku pracy oraz ochronę bezpieczeństwa publicznego (Ramowy program).

W wyborach 27 X 2002 r. Liga uzyskała większy sukces niż rok wcześniej, gdyż na poziomie sejmików wojewódzkich głosowało na nią w skali kraju 1 603 081 głosów, co stanowiło 12,28% ważnie oddanych głosów. Zdobyła 92 mandaty, co dało jej 4. miejsce w kraju. Najwięcej głosów padło na listę LPR w województwach mazowieckim (215 103) i małopolskim (175 025), procentowo – w podkarpackim (22,86%) i lubelskim (18,36%). Najmniej głosów oddano w województwach lubuskim (36 403) i świętokrzyskim (45 052), procentowo – w świętokrzyskim (10%) i pomorskim (10,36%). Liga zdobyła mandaty w sejmikach wszystkich województw, najwięcej w małopolskim i podkarpackim – po 9 (w tym drugim zajęła pierwsze miejsce) (Wybory 2002).

Sukcesy wyborcze nie przełożyły się na zdobycie wpływów na władze regionalne. W województwie podkarpackim LPR nie stworzyła koalicji większościowej ze względu na brak porozumienia z Platformą Obywatelską i PiS; w efekcie władzę przejęła koalicja SLD-PSL-Samoobrona (MAT 19 XI 2002: 3). Udało się natomiast Lidze wejść do zarządów województw lubelskiego, małopolskiego i mazowieckiego. W pierwszym wicemarszałkiem został Stanisław Gogacz, zaś członkiem zarządu Jan Chróścikowski, jednak sprawowali swoje funkcje przez miesiąc (grudzień 2002 – styczeń 2003). W maju 2005 r. LPR wróciła do władzy, a jej reprezentant Tomasz Miszczuk został członkiem zarządu i sprawował urząd do końca kadencji. W województwie małopolskim członkami zarządu przez całą kadencję byli Jan Bereza i Wiesław Zimowski (listopad 2002 – listopad 2006). W województwie mazowieckim LPR również była we władzach przez całą kadencję. Wicemarszałkami zostali: Wojciech Wierzejski (listopad 2002 – lipiec 2004), Bogusław Kowalski (październik 2003 – październik 2005) i Waldemar Roszkiewicz (październik 2005 – listopad 2006), zaś członkami zarządu – Kowalski (listopad 2002 – październik 2003), Roszkiewicz (lipiec 2004 – październik 2005) i Jan Engelgard (październik 2005 – listopad 2006). W trzech województwach LPR weszła do zarządów w późniejszym okresie. W województwie dolnośląskim członkami władz byli wicemarszałek Artur Paprota i Rafał Borutko (sierpień 2004 – listopad 2006), w województwie łódzkim wicemarszałek Marek Ratuszniak (marzec–listopad 2004) oraz Paweł Chruszcz (marzec–czerwiec 2004) i Jadwiga Beda (czerwiec–listopad 2004), zaś w województwie wielkopolskim wicemarszałek Przemysław Piasta (październik 2005 – listopad 2006)

(Zarząd Dolnośląskie 2002–2006; Zarząd Lubelskie 2002–2006; Zarząd Łódzkie 2002–2006; Zarząd Małopolskie 2002–2006; Zarząd Mazowieckie 2002–2006; Zarząd Wielkopolskie 2002–2006).

W latach 2003–2004 LPR zajmowała się kwestiami Unii Europejskiej: przygotowaniem do referendum akcesyjnego i wyborami do Parlamentu Europejskiego. W kampanii referendalnej sprzeciwiała się akcesji, prezentując zagrożenia, jakie przyniosłoby Polsce znalezienie się w strukturach unijnych: utratę suwerenności oraz upadek gospodarczy i społeczny kraju (*Program* 13–20 IV 2003: 9; *Wolna Polska* 27 IV – 4 V 2003: 4). Referendum z 7 i 8 VI 2003 r. przyniosło sukces zwolennikom integracji, ale przeciw akcesji zagłosowało prawie 4 mln osób (22,55%), co LPR uznała za swój sukces (Referendum 2003). Kierownictwo partii postanowiło wziąć udział w wyborach do PE, stwierdzając, że udział w kampanii wyborczej stworzyłby możliwość prezentacji w mediach programu Ligi (*Stanowisko* IX 2003: 8). Przygotowując się do wyborów, LPR zaprezentowała cele, jakie stawiała przed sobą w Europarlamencie: utrzymanie suwerenności Polski przed podporządkowaniem władzom unijnym, starania o odpowiedni podział środków unijnych, umożliwiający rozwój państwa polskiego, tworzenie prawa w oparciu o wartości chrześcijańskie oraz ochronę polskiej gospodarki przed ekspansją ze strony rozwiniętych państw (*Naszym celem* 25 IV 2004: 3; *Program* 30 V 2004: 3).

Wybory 13 VI 2004 r. przyniosły kolejny sukces Lidze Polskich Rodzin. Zagłosowało na nią 969 689 wyborców, co procentowo wyniosło 15,92% ważnie oddanych głosów i przełożyło się na 10 mandatów. Liga w wyborach zajęła 2. miejsce. Najwięcej osób zagłosowało na nią w okręgach nr 10 (Kraków) – 150 091 i nr 11 (Katowice) – 92 326, procentowo w okręgach nr 9 (Rzeszów) – 24% i nr 8 (Lublin) – 23,59%. Najmniejszym poparciem Liga cieszyła się w okręgach nr 2 (Bydgoszcz) – 46 221 i nr 1 (Gdańsk) – 54 608, procentowo w okręgach nr 4 (Warszawa I) – 10,53% i nr 13 (Gorzów Wielkopolski) – 12,08%. LPR nie otrzymała mandatów w 3 okręgach, w pozostałych 10 uzyskała po 1 mandacie (Wybory 2004). Wysokie miejsce LPR było efektem niskiej frekwencji wyborczej oraz dość skutecznej propagandy, straszącej obywateli niebezpieczeństwem ze strony Unii Europejskiej i prezentującej pozytywną alternatywę dla akcesji.

Sukcesy wyborcze spowodowały, że przywódcy Ligi ogłaszali wygraną w następnych wyborach parlamentarnych (Giertych R. I 2005: 5). Z tą myślą przygotowywano kampanię wyborczą na wrzesień 2005 roku. Zwracano w niej uwagę na zmiany, jakie LPR zamierzała przeprowadzić po wygranych wyborach. Celem Ligi było stworzenie IV Rzeczypospoli-

tej, ustroju gwarantującego niezależność Polski w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz zapewniającego rozwój ekonomiczny i społeczny państwa i obywateli. Chciano uniemożliwić przekazanie suwerennych kompetencji państwa polskiego innym podmiotom, usprawnić organy władzy i administracji publicznej, stworzyć podstawy samowystarczalności ekonomicznej oraz prowadzić politykę finansową i podatkową, umożliwiającą powstawanie i rozwój polskich przedsiębiorstw i podniesienie poziomu życia ludności (*Konstytucja* 2005; km VIII 2005: 31).

Wybory z 25 IX 2005 r. pokazały jednak malejące wpływy LPR, która otrzymała 940 762 głosy (7,97%), czyli o ponad 80 tysięcy mniej niż 4 lata wcześniej. Przełożyło się to na 34 mandaty poselskie. Najwięcej głosów na Ligę padło w okręgach nr 23 (Rzeszów) – 52 776 i nr 6 (Lublin) – 49 044, procentowo – w okręgach nr 22 (Krosno) – 13,63% i nr 23 – 13,09%. Najmniej głosów LPR otrzymała w okręgach nr 40 (Koszalin) – 8083 oraz nr 34 (Elbląg) – 9289, procentowo w okręgach nr 40 – 4,61% i nr 31 (Katowice) – 4,97%. W 11 okręgach LPR nie zdobyła żadnego mandatu. W 5 okręgach Liga zdobyła po 2 mandaty: nr 6, nr 7 (Chełm), nr 22, nr 23 i nr 24 (Białystok) (Wybory 2005). Słabszy niż oczekiwano wynik był efektem konfliktów w strukturach partii i klubu parlamentarnego IV kadencji. W województwie podkarpackim doszło do walki pomiędzy zwolennikami Wrzodaka i R. Giertycha (Matusz 22 II 2005: 4). W województwie warmińsko-mazurskim władze centralne, bez porozumienia z zarządem regionu, ułożyły własną listę kandydatów do Sejmu, złożoną z osób spoza województwa. Spowodowało to podanie się zarządu wojewódzkiego do dymisji i rozwiązanie struktur wojewódzkich LPR (i.t. 29 VIII 2005: 4). Zarzucano władzom partii, że promowały podczas kampanii Giertycha i jego zwolenników z Młodzieży Wszechpolskiej, a zlekceważyły zasłużonych działaczy narodowych (Śmiłowicz 8 VIII 2005: 5). Spowodowało to utratę zaufania do partii ze strony części elektoratu. Wskutek konfliktu władze pozbawiły członkostwa w partii działaczy opozycyjnych, w tym posła Wrzodaka oraz eurodeputowanego Bogdana Pęka, członka Zarządu Głównego. Z LPR odeszli lub zostali usunięci też inny poseł i 3 eurodeputowanych (ola 17 X 2005: 4).

W Sejmie LPR utworzyła klub liczący 32 posłów, stając się piątym klubem poselskim. Na jego czele stanął Giertych, zaś w prezydium znaleźli się m.in. Sobeczka, Kotlinowski, Bogusław Kowalski i Janusz Dobrosz (Nowy Sejm 29 IX 2005). Wprawdzie klub LPR liczył niewielu posłów, ale poparcie dla rządu mniejszościowego Kazimierza Marcinkiewicza z PiS spowodowało, że jego pozycja w Sejmie V kadencji była mocniejsza niż 4 lata wcześniej. Kotlinowski został wicemarszałkiem Sejmu, zaś 4 posłów otrzymało stanowiska przewodniczących komisji:

Dobrosz (Komisja Łączności z Polakami za Granicą), Giertych (Komisja do spraw Służb Specjalnych), Kowalski (Komisja Infrastruktury) i Sobecka (Komisja Rodziny i Praw Kobiet). Liga otrzymała również stanowiska wiceprzewodniczących 8 komisji (Archiwum 2005–2007).

W trakcie V kadencji Sejmu klub LPR zmniejszył swoją liczebność i w momencie jej zakończenia, w październiku 2007 r., liczył 29 posłów. Było to spowodowane kolejnym konfliktem w strukturach pomiędzy władzami centralnymi, na czele z wybranym w marcu 2006 r. prezesem ZG Giertychem, a wiceprezesem Kowalskim i Sobecką. Zwolennicy Kowalskiego chcieli, aby Liga podjęła współpracę z PiS i weszła do rządu jako współkoalicjant; w tym celu podjęli rozmowy z przedstawicielami partii rządzącej. Zwolennicy Giertycha woleli pozostać w opozycji i krytycznie oceniać działania rządzących, aby przyciągnąć na swoją stronę część elektoratu PiS. Konflikt ten spowodował w kwietniu 2006 r. odejście 5 posłów, którzy założyli Narodowe Koło Parlamentarne i podjęli współpracę z PiS (dwóch po miesiącu wróciło) (Wybranowski 30 III 2006: 5; Goss 19 IV 2006: 3; Wójcik 28 IV 2006: 3).

Konflikt w LPR zmusił przywódców ugrupowania do podjęcia rozmów. Okazało się, że wielu lokalnych przywódców popierało akces Ligi do rządu i byli niezadowoleni z polityki Giertycha, który sprzeciwiał się temu. Taka sytuacja była m.in. w województwach kujawsko-pomorskim, lubuskim i wielkopolskim (Wybranowski 6–7 V 2006: 4). Ostatecznie 5 V 2006 r. doszło do powstania koalicji rządowej z udziałem PiS, Samoobrony i LPR, w której Liga otrzymała dwa resorty: Giertych został wicepremierem i ministrem edukacji narodowej, a Rafał Wiechecki – ministrem gospodarki morskiej (Wójcik 6–7 V 2006: 1). Ugrupowanie otrzymało też stanowiska wiceministrów edukacji i sportu, a w późniejszym okresie również urzędy wiceministerialne w resortach gospodarki, budownictwa, rozwoju regionalnego, gospodarki morskiej, Komitecie Integracji Europejskiej i Kancelarii Premiera. Liga w koalicji rządzącej pozostawała przez 15 miesięcy, do 13 VIII 2007 r., kiedy to premier Jarosław Kaczyński zakończył koalicję i powrócił do rządu mniejszościowego. Było to pierwszy raz od rządu Tomasza Arciszewskiego (1944–1947), kiedy to partia narodowa miała swoich przedstawicieli w rządzie Rzeczypospolitej.

Upadek polityczny

W atmosferze konfliktów wewnątrzpartyjnych Liga przygotowywała się do kolejnych wyborów samorządowych. Represje wobec lokalnych działaczy popierających Kowalskiego i Sobecką spowodowały spadek

poparcia dla kierownictwa LPR w strukturach terenowych i ich występowanie z partii. Od sierpnia 2006 r. radni zlikwidowali kluby LPR w sejmikach kujawsko-pomorskim, śląskim, zachodniopomorskim, opolskim, podlaskim, mazowieckim i wielkopolskim, dając wyraz swojego poparcia dla posłów NKP (Wybranowski 16 VIII 2006: 4; Wybranowski 2–3 IX 2006: 3). Mimo tych trudności przywódcy LPR próbowali odwołać się w kampanii do programu prorodzinnego, by zjednać elektorat. Wśród celów wymieniano: zapewnienie bezpieczeństwa w miejscach publicznych, uwłaszczenie właścicieli mieszkań komunalnych, aktywizację samorządów w kwestii prowadzenia polityki prorozwojowej, rozwój lokalnej gospodarki, odpowiednią politykę społeczną i oświatową i efektywne wykorzystanie funduszy unijnych (Z troską).

Wybory z 12 XI 2006 r. zakończyły się porażką LPR. Na poziomie sejmików na ugrupowanie to głosowało w skali kraju 568 935 osób, o ponad milion mniej niż 4 lata wcześniej, co wyniosło 3,95% ważnie oddanych głosów. Najwięcej osób na Ligę głosowało w województwach mazowieckim (104 458) i małopolskim (63 662), a procentowo – w lubelskim (6,52%) i małopolskim (6,18%). Najmniejszym poparciem LPR cieszyła się w województwach opolskim (9536) i lubuskim (13 962), procentowo – w opolskim (3,36%) i śląskim (3,47%). LPR zdobyła 11 mandatów, co dało jej 6. miejsce w kraju. Po 4 mandaty uzyskała w województwach małopolskim i mazowieckim, 2 – w podkarpackim, 1 – w lubelskim (Wybory 2006). Przez kilka miesięcy była współkoalicjantem w zarządach 2 województw. W listopadzie 2006 r. wicemarszałkami zostali Roszkiewicz (mazowieckie) oraz Wojciech Bosak (małopolskie). Roszkiewicz wkrótce przeszedł do PSL, zaś Bosaka odwołano z funkcji w marcu 2007 r. Tym samym LPR przestała odgrywać rolę w polityce samorządowej (Zarząd Małopolskie 2006–2010; Zarząd Mazowieckie 2006–2010).

We wrześniu 2007 r. Sejm skrócił swoją kadencję, zmuszając Ligę do przygotowania się do nowej kampanii wyborczej. W momencie zakończenia kadencji pozycja LPR w Sejmie była mocna: miała wicemarszałka, którym od listopada 2006 r. był Dobrosz, 3 przewodniczących komisji: Janusza Kołodzieja (Komisja Infrastruktury), Leszka Murzyna (Komisja Etyki Poselskiej) i Stanisława Zadorę (Komisja Łączności z Polakami za Granicą) oraz 6 wiceprzewodniczących (Archiwum 2005–2007). Jednak sondaże nie dawały partii szans na ponowne zdobycie mandatów poselskich. Dlatego próbowała wiązać się z innymi ugrupowaniami, aby zwiększyć elektorat: najpierw z Samoobroną, tworząc strukturę o nazwie Liga i Samoobrona (Waszkielewicz 18–19 VIII 2007: 3), potem z Unią

Polityki Realnej i Prawicą Rzeczypospolitej, tworząc koalicję o nazwie Liga Prawicy Rzeczypospolitej (Kowalski 11 IX 2007: 3). Wśród głównych celów wyborczych wymieniano: wzmocnienie suwerenności Polski poprzez odrzucenie traktatu lizbońskiego UE i sprzeciw wobec likwidacji złotówki na rzecz euro, prorozwojową politykę podatkową oraz kontynuowanie polityki prorodzinnej (Dziesięć najważniejszych punktów).

Wybory z 21 X 2007 r. zakończyły się porażką LPR, na którą głosowało 209 171 osób, czyli ponad 700 tys. mniej niż 2 lata wcześniej. Dało to 1,30% ważnie oddanych głosów, co nie wystarczyło do wprowadzenia kandydatów do Sejmu. Najwięcej osób na LPR głosowało w okręgach nr 19 (Warszawa I) – 14 264 i nr 6 (Lublin) – 9602, procentowo w okręgach nr 7 (Chełm) – 2,1% i nr 6 – 1,91%. Najmniej głosów LPR uzyskała w okręgach nr 40 (Koszalin) – 2560 i nr 2 (Wałbrzych) – 2827, procentowo w okręgach nr 5 (Toruń) – 0,88% oraz nr 31 (Katowice) i nr 38 (Piła) po 0,97% (Wybory 2007). W wyniku porażki z funkcji prezesa Zarządu Głównego zrezygnował Giertych, a na jego miejsce wybrano eurodeputowanego Sylwestra Chruszcza (Losz 25 X 2007: 2).

Okres po 2007 r. charakteryzował się upadkiem znaczenia LPR na polskiej scenie politycznej, co wiązało się z opuszczaniem jej struktur przez kolejnych działaczy. W styczniu 2008 r. tak uczyniono w województwie lubelskim (Kruczek 14 I 2008: 5), zaś pięć miesięcy później Chruszcz i przewodniczący Rady Politycznej Dobrosz ogłosili chęć tworzenia nowej struktury o charakterze narodowym, katolickim, konserwatywnym i ludowym, co zakończyło się konfliktem wewnętrznym i ustąpieniem ich ze stanowisk, a następnie opuszczeniem partii przez nich i ich zwolenników (Nowe otwarcie 27 VI 2008). Wybory do Parlamentu Europejskiego zmusiły władze Ligi do starań o zjednoczenie z ugrupowaniami o podobnych wartościach. Okazją ku temu było stworzenie w lutym 2009 r. polskiego oddziału partii Libertas, kierowanej przez Irlandczyka Declana Ganleya. Libertas, posiadająca oddziały we wszystkich państwach UE, negatywnie odnosiła się do federalizacji Unii i ograniczania suwerenności państw członkowskich. LPR była jednym z organizatorów Libertas Polska, a Daniel Pawłowicz został jednym z wiceprezesów (Wiejak 2 II 2009: 2; JAC 21–22 III 2009: 5). Na listach Libertasu, oprócz polityków Ligi, znaleźli się członkowie m.in. Naprzód Polsko (partii Dobrosza), Stronnictwa Ludowego „Piast”, Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego i Partii Regionów oraz niektórzy działacze należący dawniej do LPR (Kandydaci). Wybory z 7 VI 2009 r. przyniosły niepowodzenie nowej organizacji. Otrzymała 83 754 głosy, co sta-

nowiło 1,14% w skali kraju i nie wystarczyło do zdobycia mandatów. Najwięcej osób głosowało na Libertas w okręgach nr 8 (Lublin) – 12 207 i nr 10 (Kraków) – 9005, procentowo – w okręgach nr 8 – 3,22% i nr 5 (Warszawa II) – 2,17%. Najmniejsze poparcie Libertas uzyskał w okręgach nr 2 (Bydgoszcz) – 3277 głosów i nr 1 (Gdańsk) – 3676 głosów, procentowo w okręgach nr 11 (Katowice) – 0,63% i nr 4 (Warszawa I) – 0,73% (Wybory 2009).

Ostatnim wyborem z udziałem LPR były wybory samorządowe 2010 r. Opracowano program wyborczy, w którym nawiązywano do podejmowanych wcześniej problemów, takich jak: suwerenność państwa, prorozwojowa polityka gospodarcza i finansowa państwa i samorządów, dążenie do maksymalnej samowystarczalności ekonomicznej, wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw oraz polityka prorodzinna (LPR 30 V 2010). LPR w wyborach do sejmików zarejestrowała listy w 11 województwach. Jednak i w tych wyborach poniosła porażkę – 21 XI 2010 r. głosowało na nią 87 545 osób, co w skali 11 województw dało 0,75% ważnie oddanych głosów i nie pozwoliło na zdobycie żadnego mandatu. Najwięcej osób głosowało na Ligę w województwach wielkopolskim (16 959) i lubelskim (15 885), procentowo – w lubelskim (2,04%) i wielkopolskim (1,57%). Najmniejsze poparcie LPR otrzymała w województwach zachodniopomorskim (844 i 0,16%) i kujawsko-pomorskim (1355 i 0,21%) (Wybory 2010). Do wyborów parlamentarnych 2011 roku partia nie przystąpiła – decyzją władz uznano, że LPR nie ma szans na zdobycie mandatów i wycofano się ze startu (Ważna decyzja 16 VIII 2011).

Zakończenie

Liga Polskich Rodzin jest przykładem partii, która zaczynając jako ugrupowanie pozaparlamentarne, w krótkim okresie osiągnęła znaczący sukces polityczny i stała się przez kilka lat znaczącym podmiotem na polskiej scenie politycznej. O jej pozycji świadczy udział przedstawicieli LPR w organach prawodawczych Unii Europejskiej i Rzeczypospolitej Polskiej (na poziomie centralnym i regionalnym), a także współdziałanie w rządzeniu państwem jako członków rządu i zarządów wojewódzkich. Było to wynikiem sukcesów w jednoczeniu różnych ugrupowań o charakterze narodowym, konserwatywnym i katolickim w jednej strukturze oraz wyrazistego programu politycznego, stanowiącego odpowiedź na potrzeby tych grup społecznych, które uważały, że ich interesy nie były realizowane przez władze publiczne. LPR nie potrafiła jednak tych atutów wykorzy-

stać. Jej ostateczna klęska wynikała ze sporów ideowych i personalnych pomiędzy liderami oraz pomiędzy władzą centralną a strukturami regionalnymi, które przyczyniły się do rozłamów, ponownego rozbitcia elektro-ratu i stopniowego minimalizowania wpływów LPR w społeczeństwie.

Bibliografia

- Antoszewski A., 1999, *Relewancja partii politycznej* [w:] *Encyklopedia politologii*, t. 3: *Partie i systemy partyjne*, red. A. Antoszewski, R. Herbut.
- Archiwum Danych o Posłach 2001–2005, Sejm RP, <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf/Glowny4kad> (1.10.2011).
- Archiwum Danych o Posłach 2001–2005, Sejm RP, <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf/Glowny5kad> (1.10.2011).
- B.I.W. 7–8 XII 2002, *LPR wita i żegna posłów*, „Rzeczpospolita” (dalej: Rz), nr 285.
- Chruszcz S., 30 III 2003, *Nasze dziesięć tygodni*, „Racja Polska” (dalej: RP), nr 5, nr 36.
- Dziesięć najważniejszych punktów programowych KW LPR, Biblioteka Sejmowa (dalej: BS), sygn. IV.2007/03.
- GAJ, P.Ś. 28 X 2003, *3:0 prowadzi LPR*, Rz, nr 252.
- Giertych R., I 2005, *Chcemy wygrać!*, RP, nr 1.
- Goss M., 19 IV 2006, *Pęknięcie w politycznym tyglu*, „Nasz Dziennik” (dalej: ND), nr 92.
- i.t. 29 VIII 2005, *Sekta Giertycha, imperium strachu*, Rz, nr 201.
- JAC 21–22 III 2009, *Libertas Polska*, ND, nr 68.
- Kandydaci LPR z Libertasu, BS, sygn. VI.2009/03.
- Karta Praw Polaków* 9 IX 2001, „Myśl Polska na Wybory” (dalej: MPW), nr 6.
- km VIII 2005, *Znany programy*, RP, nr 5.
- Konstytucja IV RP* 2005, Warszawa.
- Kowalski A., 11 IX 2007, *LPR, PR i UPR razem*, ND, nr 212.
- Losz K., 25 X 2007, *Z Sejmu do adwokatury*, ND, nr 250.
- LPR a wybory 30 V 2010, Liga Polskich Rodzin (dalej: LPR), <http://www.lpr.pl/pl/2010/05/30/lpr-a-wybory/> (3.10.2011).
- Maj C., Maj E., 2007, *Narodowe ugrupowania polityczne w Polsce: 1989–2001*.
- MAT 19 XI 2002, *Bastion w opozycji*, Rz, nr 269.
- Matusz J., 22 II 2005, *Brudna wojna o bastion*, Rz, nr 44.
- M.D.Z. 10 XII 2002, *Euroseptyczni nomadowie*, Rz, nr 287.
- Naszym celem jest obrona tożsamości i suwerenności Polski* 25 IV 2004, „Nowa Myśl Polska” (dalej: NMP), nr 17.
- Nowe otwarcie na prawicy: Liderzy LPR tworzą szeroką platformę narodową, katolicką, konserwatywną i ludową 27 VI 2008, blog S. Chruszcza, <http://chruszcz.blog.onet.pl/2008/06/27/nowe-otwarcie-na-prawicy-liderzy-lpr-tworza-szeroka-platforme-narodowa-katolicka-konserwatywna-i-ludowa/> (4.10.2011).
- Nowy Sejm, nowy klub, nowy przewodniczący, LPR, <http://www.lpr.pl/pl/2005/09/29/nowy-sejm-nowy-klub-nowy-przewodniczacy> (3.10.2010).
- ola 17 X 2005, *Spychają Wrzodaka na boczny tor*, Rz, nr 243.
- Polsce – Niepodległość. Polakom – Praca, Chleb, Mieszkanie. Odezwa do Narodu Polskiego* 19 VIII 2001, MPW, nr 3.
- Program dla posłów LPR do Parlamentu Europejskiego* 30 V 2004, NMP, nr 22.

- Program Polski nowoczesnej* 13–20 IV 2003, RP, nr 7–8.
- Program solidaryzmu narodowego Ligi Polskich Rodzin* 15–22 VII 2001, „Myśl Polska”, nr 28–29.
- P.Ś. 15 IV 2004, *Ewakuacja z LPR*, Rz, nr 89.
- Ramowy program Ligi Polskich Rodzin dla wyborów samorządowych, BS, sygn. I.074/01.
- Referendum 2003 roku, Państwowa Komisja Wyborcza (dalej: PKW), <http://referendum2003.pkw.gov.pl/sww/kraj/indexA.html> (2.10.2011).
- Stanowisko II Kongresu LPR w sprawie sytuacji politycznej Polski po zaakceptowaniu w referendum przez Naród wejścia Polski do UE* IX 2003, RP, nr 28.
- Śmiłowicz P., 6 V 2006, *Teraz Lepper i Giertych*, Rz, nr 105.
- Śmiłowicz P., 8 VIII 2005, *Wrzodak w Domu Ojczystym*, Rz, nr 184.
- Waszkielewicz B., 18–19 VIII 2007, *Akrobacje polityczne Leppera i Giertycha*, Rz, nr 192.
- Ważna decyzja wyborcza Zarządu Głównego LPR 16 VIII 2011, LPR, <http://www.lpr.pl/pl/2011/08/16/wazna-decyzja-wyborcza-zarzadu-glownego-lpr/> (3.10.2011).
- Wiejak A., 2 II 2009, *Ganley werbuje do Libertasu*, ND, nr 27.
- Wolna Polska poza Unią* 27 IV – 4 V 2003, RP, nr 9–10.
- Wójcik M., 18 VII 2001, „*Ojcowizna*” *razem z Ligą*, ND, nr 166.
- Wójcik M., 28 IV 2006, *Tercet zamiast kwartetu*, ND, nr 180.
- Wybory do Parlamentu Europejskiego 2004, PKW, <http://pe2004.pkw.gov.pl> (2.10.2011).
- Wybory do Parlamentu Europejskiego 2009, PKW, <http://pe2009.pkw.gov.pl/PUE/PL/WYN/M/index.htm> (2.10.2011)
- Wybory parlamentarne 2001, PKW, <http://wybory2001.pkw.gov.pl> (2.10.2011).
- Wybory parlamentarne 2005, PKW, <http://wybory2005.pkw.gov.pl> (2.10.2011).
- Wybory parlamentarne 2007, PKW, <http://wybory2007.pkw.gov.pl/> (2.10.2011).
- Wybory samorządowe 2002, PKW, <http://wybory2002.pkw.gov.pl> (2.10.2011).
- Wybory samorządowe 2006, PKW, <http://wybory2006.pkw.gov.pl/kbw/geoKrajd41d.html?> (2.10.2011).
- Wybory samorządowe 2010, PKW, <http://wybory2010.pkw.gov.pl/geo/pl/000000.html> (2.10.2011).
- Wybranowski W. 6–7 V 2006, *Chcę sojuszu, więc rozmawiają*, ND, nr 105.
- Wybranowski W. 30 III 2006, *Czy LPR się kurczy?*, ND, nr 76.
- Wybranowski W. 16 VIII 2006, *Już nie z Ligą*, ND, nr 190.
- Wybranowski W. 2–3 IX 2006, *Pękają struktury Ligi*, ND, nr 205.
- Zarząd Województwa Dolnośląskiego 2002–2006, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego.
- Zarząd Województwa Lubelskiego 2002–2006, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego.
- Zarząd Województwa Łódzkiego 2002–2006, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego.
- Zarząd Województwa Małopolskiego 2002–2006 i 2006–2010, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.
- Zarząd Województwa Mazowieckiego 2002–2006 i 2006–2010, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.
- Zarząd Województwa Wielkopolskiego 2002–2006, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego.
- Zdort M.D., 8 V 2002, *Recepta na rozłamy*, Rz, nr 106.
- Z troską w przyszłość. W odpowiedzialności za Państwo, BS, sygn. I.074/02.

**THE EVOLUTION OF THE POLITICAL RELEVANCE
OF THE LEAGUE OF POLISH FAMILIES (2001–2010)**

Abstract

League of Polish Families (LPR) achieved great political success against other national parties in 3rd Republic of Poland. The party had representatives in the Polish parliament and government, European Parliament and Voivodeship sejmiks. This success was a result of their political programme, exposing sovereign national policy and consolidation of different parties of Polish national right. Defeat of LPR was caused by ideological and personal conflicts amongst the party's leaders and between central management and local structures. Those problems led to internal divisions in party and decrease influence of LPR in Polish society.

Key words: League of Polish Families, political parties, election.